Borislav Galić*
Bojan Vlaški**
Minela Đerlek***

Pregledni naučni rad
UDK 342.7:37.014.12(497.11):061.1EU
doi: https://doi.org/10.56461/rep280226.03.G

PRAVO NA OBRAZOVANJE U REPUBLICI SRBIJI KAO IZAZOV U POSTUPKU PRIDRUŽIVANJA EVROPSKOJ UNIJI

Sažetak

Ustav Republike Srbije iz 2006. godine ustanovljava i garantuje pravo na obrazovanje svima i propisuje da je osnovno obrazovanje obavezno i besplatno, a srednje besplatno. Takođe, Ustav predviđa da svi građani pod jednakim uslovima imaju pristup visokoškolskom obrazovanju. Republika Srbija na osnovu ustavne odredbe omogućava uspešnim i nadarenim učenicima slabijeg imovnog stanja besplatno visokoškolsko obrazovanje, u skladu sa zakonom. Ustavnim tekstom predviđeno je i da se osnivanje škola i univerziteta uređuje zakonom. Pravo na obrazovanje pripada korpusu tzv. prava druge generacije i spada u grupu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, koja zahtevaju aktivnu ulogu države u njihovom ostvarivanju. U tom smislu od izuzetnog značaja su sve mere i aktivnosti koje država preduzima u svim oblastima društvenog života, od normativnog uređenja do ekonomske politike koju sprovodi, pa i u sferi makroekonomskih mera, čiji efekti se odražavaju na sve sfere društvenog života i koje utiču na ostvarivanje svih ustavom zagarantovanih prava, od onih fundamentalnih do socijalno-ekonomskih, poput prava na obrazovanje. Imajući to u vidu, u radu se primenom normativnog i uporednog metoda istražuje ostvarivanje prava na obrazovanje u Republici Srbiji, utvrđuju se trenutni normativni okvir i uticaj državne politike i mera na obrazovanje, te se nude odgovarajuća rešenja u cilju njegovog unapređenja, sagledavajući neophodnost prilagođavanja ne samo normativnih akata, nego i politike u oblasti obrazovanja sa standardima koji su uspostavljeni u Evropskoj uniji, radi uspešnog pristupanja ovoj organizaciji.

Ključne reči: ustav, ljudska prava, pravo na obrazovanje, Evropska unija, Republika Srbija.

* Docent, Državni univerzitet u Novom Pazaru – Departman za pravne nauke, Novi Pazar, Srbija, e-mail: galic.bora@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0009-0006-7704-8725

** Vanredni profesor, Pravni fakultet Univerzitet u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina, e-mail: bojan.vlaski@pf.unibl.org, ORCID: https://orcid.org/0009-0008-7914-5400

*** Asistent, Državni univerzitet u Novom Pazaru – Departman za pravne nauke, Novi Pazar, Srbija, e-mail: mdjerlek@np.ac.rs, ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8078-8587

I Uvod

Proces pridruživanja Evropskoj uniji (EU) je za svaku državu veoma složen i zahtevan poduhvat, koji podrazumeva ne samo konsenzus ključnih političkih činilaca u vezi s tim, već i široku podršku stanovništva u usvajanju vrednosti i standarda ove organizacije, izraženih pre svega kroz normativne akte *acquis communautaire*.[1] „Komunitarno pravo, odnosno pravo EU, čine materijalna pravila sadržana u posebnim izvorima koji su nezavisni od nacionalnih prava država članica, kojima se regulišu tzv. komunitarni odnosi".[2] Republika Srbija je potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koji je stupio na snagu 1. septembra 2013. godine, a samim tim i dobijanjem statusa pridružene članice, preuzela obavezu usklađivanja svog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU. Od tada je u cilju uspešnog okončanja pregovora o pristupanju, zvanično započeo proces evropeizacije domaćih propisa.

Važan segment kome EU posvećuje posebnu pažnju je oblast ljudskih sloboda i prava. „Ljudska prava su urođena prava svakog ljudskog bića."[3] Ona su različita po svom karakteru, ali i po sadržaju garancija za njihovo ostvarivanje. Ona predstavljaju ograničenje državne vlasti u svim demokratskim državama. Čuvena je misao Šarla Monteskjea „svaka vlast teži da zloupotrebi svoju moć i ide dokle god ne naiđe na ograničenja".[4] Čini se da je sistem podele vlasti u pogledu njihovih ograničenja ostvario najznačajnije rezultate. „Iako se tvorcem teorije o podeli vlasti, obično smatra Džon Lok, treba naglasiti da se njegov doprinos sastoji, pre svega, u postavljanju samo nekih osnovnih ideja, koje su se iskristalisale u stvarno načelo podele vlasti tek u navedenom delu „O duhu zakona".[5] Sistem podele vlasti prihvaćen je i aktuelnim Ustavom Republike Srbije,[6] koji posebnu pažnju u svom drugom delu posvećuje

[1] Komunitarno pravo (*acquis communautaire* skraćeno *acquis*) ili pravna tekovina Evropske unije (EU) predstavlja korpus prava i obaveza koji važe za sve članice EU, koje su odlučile da deo svojih nadležnosti prenesu na ovu organizaciju, što je rezultiralo donošenjem pravnih normi koje su postale obavezne za države članice, institucije i fizička i pravna lica na teritoriji EU.

[2] R. Vukadinović, J. Vukadinović Marković, *Uvod u institucije i pravo Evropske unije*, Službeni glasnik, Beograd 2020, 40.

[3] V. Dimitrijević *et al*., *Međunarodno pravo ljudskih prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2006, 36.

[4] Š. Monteskje, *O duhu zakona*, Čačak 2001, 111.

[5] B. Galić, *Podela vlasti u Ustavu Republike Srbije iz 2006. godine – ključni princip podele vlasti*, Medrat, Kragujevac 2020, 44.

[6] Ustav Republike Srbije (URS), *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006 i 115/2021.

ljudskim i manjinskim pravima i slobodama, štiteći i garantujući prava koja za svakog čoveka i građanina predstavljaju osnovne vrednosti, koje su često, ne samo civilizacijska tekovina i standard, koji se odnosi na kvalitetan i dostojanstven život, već i preduslov za samo postojanje života",[7] poput prava na život,[8] zdravlje,[9] zdravu životnu sredinu[10]. „U Ustavu Srbije iz 2006, na ljudska prava, grubo rečeno, odnosi se polovina ustavnih odredbi, dok je druga polovina posvećena pitanjima organizacije državne vlasti."[11]

Mnoga od ovih prava predmet su regulisanja brojnih međunarodnih instrumenata, deklaracija, rezolucija, povelja, protokola, a Republika Srbija je kao jedan od osnivača OUN (pravna je naslednica bivše Jugoslavije, koja je bila jedna od 51 države, koje su 1945. godine potpisale Povelju UN), ratifikovala značajan broj međunarodnih akata iz ove oblasti, koji su time postali izvor prava i deo domaćeg zakonodavstva. Države članice EU, koje su takođe i članice OUN, tokom istorije ratifikovale su brojne iste međunarodne akte, čime se već značajno doprinelo harmonizaciji propisa na globalnom nivou, što je uticalo i na usklađivanje normativnih akata Republike Srbije sa važećim propisima u EU. Usklađivanje propisa predstavlja i ogroman izazov i neophodan uslov radi ostvarivanja punopravnog članstva u ovoj organizaciji. To se odnosi na sve oblasti društvenog života, pa i na oblast obrazovanja, koja je posebno složena jer nije jedinstveno uređena na nivou EU.

II Pravo na obrazovanje

Sam termin obrazovanje vuče poreklo od latinske reči *educare*, koja znači hraniti, podići, upućujući tako pre svega na kontekst fizičkog i mentalnog podizanja dece. Didaktička definicija određuje obrazovanje kao uži deo procesa vaspitanja koji je usmeren na organizovano sticanje sistema naučnih znanja, razvijanje veština i navika, kao i na formiranje pogleda na svet, dok funkcionalno-razvojna definicija ističe da obrazovanje nije samo puko prenošenje i akumulacija

[7] B. Galić, „(Ne)ostvarivanje ustavom zagarantovanog prava na zdravu životnu sredinu u periodu društvenih konflikata", u: *Zbornik radova sa Međunarodne naučne konferencije „Pravo i društveni konflikti"* (ur. N. Raičević, D. Miladinović-Stefanović), Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš 2025, 204.

[8] Član 24 URS.

[9] Član 68 URS.

[10] Član 74 URS.

[11] S. Gajin, *Ljudska prava-pravno sistemski okvir*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd 2012, 142.

gotovih informacija, već „rekonstrukcija i reorganizacija ličnog iskustva koja pojedincu omogućava da upravlja svojim ponašanjem" i uspešno odgovara na izazove sredine"[12]. Još je u Staroj Grčkoj prepoznat značaj obrazovanja, kako za svakog pojedinca, tako i za društvo u celini, ali je ono u ranijim periodima uglavnom bilo prepušteno porodici i crkvi. U XVI veku filozofi Džon Lok i Žan Žak Ruso postavili su temelje za poimanje prava na obrazovanje u savremenom smislu i obliku, sa idejom da ono doprinosi formiranju i razvoju slobodnih pojedinaca, koji oblikuju demokratsko društvo. Prvi ustavni tekst koji je izričito predviđao ovo pravo bio je najviši pravni akt Nemačke carevine iz 1871. godine, poznatiji kao Bizmarkov ustav, koji je predviđao dužnost države da garantuje obrazovanje kroz besplatno obavezno školovanje. Ovo pravo je kasnije zaštićeno brojnim međunarodnim instrumentima globalnog i regionalnog karaktera. Univerzalnom deklaracijom UN o ljudskim pravima, pravo na obrazovanje je prepoznato kao osnovno ljudsko pravo,[13] koje podrazumeva da svako ima pravo na obrazovanje, koje treba da bude besplatno bar u osnovnim i nižim školama. „Okosnica izazova da se svima omogući pristup osnovnom obrazovanju ogleda se u tome što ono mora biti besplatno, jer u suprotnom ne bi ni moglo biti obavezno".[14] Osnovno obrazovanje je predviđeno da bude obavezno, a tehničko i stručno obrazovanje treba da bude svima podjednako dostupno na osnovu njihovih sposobnosti. Roditelji imaju prvenstveno pravo da biraju vrstu obrazovanja za svoju decu. U međuvremenu je pojam prava na obrazovanje evoluirao i danas je jedan od osnovnih ciljeva koji su predmet razmatranja mnogih međunarodnih organizacija. Ovim pravom bavi se UNESCO[15], koji je bio pionir, jer je još 1972. godine proklamovao celoživotno učenje kao osnovni princip na kojem treba graditi obrazovne sisteme i pravo svakog pojedinca.[16]

---

[12] J. Dewey, *Vaspitanje i demokratija – uvod u filozofiju vaspitanja*, Obod Cetinje 1970, 57.

[13] Član 26, Univerzalna deklaracija UN o ljudskim pravima, https://akbgd.org.rs/wp-content/uploads/2022/07/5-Univerzalna-deklaracija-o-ljudskim-pravima-1948.pdf, posećeno: 26. 5. 2026.

[14] A. Zdravković, A. Begović, „Pravo na besplatno obrazovanje-od ideala do stvarnosti", *Strani pravni život* 67(2023)2, 273.

[15] UNESCO - *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* je Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu. Osnovana je 16. novembra 1945. godine, sa glavnim sedištem u Parizu, Francuska. Njena osnovna misija je doprinos miru i bezbednosti kroz promovisanje međunarodne saradnje u obrazovanju, nauci, kulturi i komunikacijama.

[16] „Učiti kako biti" (engl. *Learning to be*) je znameniti izveštaj Međunarodne komisije za razvoj obrazovanja koji je UNESCO objavio 1972. godine. Pod vođstvom Edgara Faurea, ovaj dokument je postavio temelje koncepta celoživotnog učenja.

UN su i kroz Ciljeve održivog razvoja,[17] kao 4. cilj postavile „Kvalitetno obrazovanje"[18] – inkluzivno, pravično i kvalitetno obrazovanje i doživotno učenje.

Sasvim je razumljivo da mnoge države nisu u mogućnosti da na najbolji način odgovore ovom izazovu, već to čine u skladu sa svojim, ne samo materijalnim mogućnostima, nego i kulturološkim nasleđem i sociološkim vrednostima kojima teže. Rezultat toga je da je na celoj planeti i dalje izuzetno veliki broj nepismenih lica. Prema podacima UNESCO-a i UN dostupnim 2026. godine, u svetu postoji između 739 i 774 miliona nepismenih osoba starijih od 15 godina.[19] Interesantna je i struktura nepismenih lica, u kojoj se uočava rodna neravnopravnost i polna diskriminacija, imajući u vidu da skoro dve trećine (između 63i 66%) čine žene, kao i geografska odredišta, uzimajući u obzir da čak 75% nepismenih odraslih osoba živi u supsaharskoj Africi i južnoj i zapadnoj Aziji.[20] Stanje u EU i na evropskom kontinentu je po tom pitanju daleko bolje od planetarnog proseka. Ipak, treba imati u vidu pozitivne rezultate u proteklom periodu, na globalnom nivou, unazad nekoliko decenija. Naime, stopa pismenosti je na planetarnom nivou porasla sa 68%, koliko je iznosila 1979. godine, na preko 86% u 2025/2026. godini,[21] što je zasigurno u velikoj meri rezultat međunarodne politike i instrumenata međunarodnih organizacija. Lica koja nisu u mogućnosti da ostvare pravo na obrazovanje i shodno tome savladaju veštine čitanja i pisanja, u nezavidnom su položaju, jer im se umnogome sužava prostor za svakodnevno funkcionisanje i ostvarivanje mnogih drugih prava, što im otežava i savladavanje osnovnih životnih problema i često dovodi do nejednakosti i siromaštva.

EU je pravo na obrazovanje takođe definisala kao osnovno ljudsko pravo i regulisala ga Poveljom EU o osnovnim pravima,[22] na sličan način kao i OUN,

---

[17] SDGs (Sustainable Development Goals), odnosno Ciljevi održivog razvoja, predstavljaju globalni plan od 17 međusobno povezanih ciljeva koje su Ujedinjene nacije usvojile 2015. godine u okviru Agende 2030. Ovi ciljevi pozivaju na hitnu akciju svih zemalja kako bi se iskorenilo siromaštvo, zaštitila planeta i osigurao mir i prosperitet za sve ljude do 2030. godine.

[18] Ciljevi održivog razvoja – Cilj 4, https://serbia.un.org/sr/sdgs/4/key-activities, posećeno: 26. 5. 2026.

[19] UNESCO – Literacy Promoting the power of literacy for all, https://www.unesco.org/en/literacy, posećeno: 26. 5. 2026.

[20] *Ibid.*

[21] UNESCO – Literacy what you need to know about lliteracy, https://www.unesco.org/en/literacy/need-know, posećeno: 26. 5. 2026.

[22] Član 14, Povelja EU o osnovnim pravima, https://fra.europa.eu/hr/eu-charter/article/14-pravo-na-obrazovanje, posećeno: 26. 5. 2026.

uvažavajući odredbe Deklaracije UN. Za EU je značajan i dokument „Evropa 2020: strategije za pametni, održivi i inkluzivni rast" (Strategija Evropa 2020) [23], koja predstavlja osnov za nacionalne programe reformi u svim vitalnim segmentima, u koje svakako neizostavno spada i oblast obrazovanja. O značaju koji se u EU pridaje obrazovanju, govori i činjenica da ono „predstavlja jednu od centralnih tema Strategije Evropa 2020. Od ukupno sedam inicijativa, obrazovanje direktno prožima najmanje tri (Mladi u pokretu, Nove veštine za nova radna mesta, Evropska platforma protiv siromaštva), a indirektno je povezano i sa ostale četiri, imajući u vidu da je znanje jedan od osnovnih resursa napretka i razvoja"[24]. „U ovom domenu, posebno je značajan program Erasmus+, koji je Generalni direktorat za obrazovanje i kulturu Evropske komisije opredelio kao osnovni instrument povezivanja mladih, te njihovog zbližavanja i saradnje na polju obrazovanja, osposobljavanja, kao i bavljenja sportom"[25]. „Obrazovanje, nauka, tehnologija, istraživanje i inovacije preduslov su za ostvarivanje održive ekonomije EU sa kojom se ispunjavaju ciljevi održivog razvoja."[26] Iako je značaj obrazovanja prepoznat odavno, čini se da upravo zbog toga u ovoj oblasti još uvek nije došlo do suštinskog prenosa nadležnosti na nivo EU i da su ovu važnu oblast države članice i dalje ostavile u okviru svojih kompetencija, što je direktna posledica političkih odluka u cilju očuvanja nacionalnih i kulturnih posebnosti. To je razlog što se EU kao organizacija okrenula alternativnim načinima uticaja u ovoj oblasti, a jedan od njih je i Otvoreni metod koordinacije (OMK),[27] koji predstavlja instrument kojim se koordiniraju procesi uzajamnog učenja između država članica. OMK

---

[23] Europa 2020. Strategija Europske unije za rast i zapošljavanje, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=legissum%3Aem0028 https://fra.europa.eu/hr/eu-charter/article/14-pravo-na-obrazovanje, posećeno: 26. 5. 2026.

[24] J. Kronja *et al.*, *Vodič kroz Strategiju Evropa 2020*, Evropski pokret Srbija, Beograd 2011, 96 https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/EU-2020.pdf, posećeno: 26. 5. 2026.

[25] J. Matijašević Obradović, S. Škorić, M. Subotin, „Ciljevi strategije Evropa 2020 u pogledu mobilnosti i de facto situacija u Srbiji", *XXVI skup Trendovi razvoja: "Inovacije u modernom obrazovanju"*, Kopaonik 2020, 525.

[26] E. Giovannini *et al.*, *The Role of Science, Technology and Innovation Policies to Foster the Implementation of the Sustainable Development Goals (SDGs*), Report of the Expert Group "Follow-up to Rio+20, notably the SDGs", European Commission, Brussels 2015, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/territorial-development/science-technology-and-innovation-sustainable-development-goals_en?prefLang=hr&etrans=hr, posećeno 25. 5. 2026

[27] Engleski: Open Method of Coordination (OMC).

nadgleda Evropska komisija i o tome sačinjava i objavljuje redovne izveštaje, a kvantitativni pokazatelji i analize služe da se unapredi proces obrazovanja. Takođe, jedan od projekata EU je i projekat Mladi u pokretu, sa ciljem da se unapredi efikasnost, efektivnost i atraktivnost evropskog visokog obrazovanja, a kroz unapređenje kvaliteta svih nivoa obrazovanja, unapređenje mobilnosti i zapošljivosti mladih, kao i povećanje stepena društvene jednakosti.

„Ostvarivanje brojnih građanskih, političkih i ekonomsko-socijalnih prava zavisi od toga da li je i na koji način ostvareno pravo na obrazovanje".[28] Iako je u svim državama EU pravo na obrazovanje ustavna kategorija, ovo pravo nije pitanje samo formalno-pravnog karaktera i normativne regulative, kojom se detaljnije razrađuje i reguliše, već i politike koja se sprovodi na nacionalnom nivou. Sami ciljevi obrazovanja nekada mogu biti očigledni i transparentni, ali mogu biti i prikriveni. „Kakvi god bili ciljevi obrazovanja, oni uvek predstavljaju mehanizam za dostizanje nečijih interesa (direktno), ili su indirektno u skladu sa nečijim interesima. Ti interesi mogu biti lični, grupni, organizacijski, društveni, državni ili međudržavni (nadnacionalni), ali uvek postoje."[29]

Samo pravo na obrazovanje pripada korpusu. prava druge generacije i spada u. grupu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, koja zahtevaju aktivnu ulogu države u njihovom ostvarivanju, pre svega kada je reč o realnoj dostupnosti, samom kvalitetu nastave, koji podrazumeva i adekvatan nastavni kadar, ali i adekvatne nastavne materijale, neophodnu infrastrukturu, kao i sve druge pretpostavke u materijalnom i finansijskom smislu za njegovo ostvarivanje na adekvatan način.

Pravo na obrazovanje je u najužoj vezi sa mnoštvom drugih sloboda i prava. Primera radi, da bi se ostvarilo izuzetno kompleksno pravo na rad, neophodno je da se pre toga steknu određena znanja i veštine kroz obrazovanje, a pismenost je neophodna i kod prava na slobodu izražavanja. Takođe, pravo na pravnu zaštitu ljudskih i građanskih prava, pogotovo u sudskim postupcima, koji predstavljaju poslednju instancu pred kojom građani od sudske vlasti, kao nezavisne grane vlasti, traže zaštitu svih svojih prava, zavisi od poznavanja kako materijalnog, tako i procesnog prava i obrazovanja svih učesnika u takvoj vrsti postupaka. U tom smislu, jedno od osnovnih načela postupka je načelo ekonomičnosti, koje utiče na zaštitu i ljudskih i materijalnih resursa, za šta je takođe neophodno obrazovanje. „Princip ekonomičnosti, koji se još naziva i princip

[28] D. Simović, D. Avramović, R. Zekavica, *Ljudska prava*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd 2013, 242.

[29] J. Miljković, *Sistem obrazovanja odraslih: pogled iz konteksta*, Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Beograd 2019, 14.

ekonomičnosti procesa, odnosi se na obavezu svih subjekata procesa da osiguraju da se postupak izvodi sa što manje vremena i rada uz niže materijalne troškove, tako da ne nastaju troškovi parnice koji bi prelazili vrednost pravnog interesa radi čije zaštite je spor pokrenut".[30] Pravo na obrazovanje je i sastavni deo još jednog ustavnog prava – slobode misli, savesti i veroispovesti, koje propisuje da „roditelji i zakonski staraoci imaju pravo da svojoj deci obezbede versko i moralno obrazovanje u skladu sa svojim uverenjima"[31]. Kroz ostvarivanje ovog prava, ustanovljavaju se i mnoge druge obaveze države regulisane ustavom, poput posebne zaštite dece.[32] „Decu je posebno važno zaštititi, jer su tokom istorije često bila zlostavljana i predmet eksploatacije".[33]

Od nivoa obrazovanja zavise i mogućnost učešća u političkom životu, razvijenost društvene i političke svesti, kao i ostvarivanje mnogih drugih prava. Pravo na obrazovanje je po svom karakteru individualno pravo i ogleda se u pravu pojedinca da stekne obrazovanje, što je osnovni preduslov za uključivanje u društvenu zajednicu na adekvatan način.

„Da bi se privreda i društvo razvijali, neophodno je na najbolji način iskoristiti ljudske i materijalne resurse. Za društveno-ekonomski razvoj jedne zemlje, obrazovanje ima značajnu i presudnu ulogu. Obrazovanje utiče na povećanje nivoa zaposlenosti, podstiče inovacije, istraživanje i razvoj. Samim tim, kvalitet radne snage na tržištu u velikoj meri zavisi od kvaliteta obrazovanja. Na osnovu korelacione analize potvrđeno je da je kvalitetno obrazovanje značajno povezano sa stepenom ekonomskog razvoja zemlje."[34] „Na inovativnost preduzeća direktan uticaj ima stručno usavršavanje zaposlenih",[35] a "osim toga, unapređenjem kompetencija poboljšava se i nivo zadovoljstva zaposlenih."[36]. I u samoj EU primetna je razlika u kvalitetu obrazovanja u državama zapadne

[30] M. Đerlek, Načelo ekonomičnosti u postupku lišenja roditeljskog prava, *Trendovi u poslovanju* 11(2023)22, 86.

[31] Član 43, st. 5 URS.

[32] Član 66 URS.

[33] A. Čović, *Prava deteta – evolucija, realizacija i zaštita,* Institut za uporedno pravo, Beograd 2017, 9.

[34] M. Marković, Has Serbia reached the quality of education of EU countries? Multicriteria evaluation, *Oradea Journal of Business and Economics* 7(2022)2, 22.

[35] O.M. Yaroshenko *et al.*, Professional development of employees as the way to innovative country integration. *Journal of Advanced Research in Law and Economics* 11(2020)2 , 689.

[36] A. Cik *et al.,* Impact of training and learning organization on employee competence and its implication on job satisfaction and employee performance of bank in Indonesia, *Psychology and Education* 58(2021)1, 152.

Evrope i državama članicama sa Balkana. Kada su u pitanju zemlje u razvoju obrazovanje je način da se dostignu određeni standardi. „Između ostalog visoko obrazovanje može biti ključni faktor ekonomskog razvoja zemalja u razvoju i poboljšanju životnog standarda, ali se svakako ne sme zanemariti ni njegova uloga kao faktora konkurentnosti".[37]

III Pravo na obrazovanje u Republici Srbiji

Kao i svako drugo ustavom zagarantovano pravo, i ovo se pravo detaljnije reguliše i razrađuje zakonskim odredbama i drugim normativnim aktima. Osnovni krovni zakon u Republici Srbiji, koji uređuje sistem obrazovanja u celini je Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja.[38] Osim ovog zakona, za svaki nivo obrazovanja usvojeni su posebni zakoni, poput Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju,[39] Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju[40] i Zakona o visokom obrazovanju.[41] Kao država svesna značaja obrazovanja, ali i obaveza preuzetih u postupku pridruživanja EU, kao i obaveza iz drugih normativnih akata Republika Srbija je 2021. godine usvojila Strategiju razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine.[42] Navedena strategija predstavlja sveobuhvatni dokument i postavlja „temelje razvoja douniverzitetskog i univerzitetskog obrazovanja u 21. veku koji se odnose na povećanje kvaliteta, obuhvata, relevantnosti i efikasnosti obrazovanja, a radi stvaranja uslova za lični i profesionalni razvoj svakog pojedinca, kao i za razvoj društva i države zasnovanih na znanju".[43] „Svrha obrazovnog

---

[37] T. Stanišić, M. Kostić, Improvement of higher education as a factor of competitiveness in Serbia, *Knowledge-International Journal* 26(2018)2, 429.

[38] Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, *Službeni glasnik RS,* br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakon, 27/2018 - dr. zakon, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 i 19/2025.

[39] Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, *Službeni glasnik RS,* br. 55/2013, 101/2017, 27/2018-dr.zakon, 10/2019, 129/2021, 129/2021 - dr. zakon, 92/2023 i 19/2025.

[40] Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju, *Službeni glasnik RS,* br. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - dr. zakon, 6/2020, 52/2021, 129/2021 - dr. zakon, 129/2021, 92/2023 i 19/2025.

[41] Zakon o visokom obrazovanju, *Službeni glasnik RS,* br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakon, 73/2018, 67/2019, 6/2020 - dr. zakon, 6/2020 - dr. zakon, 11/2021 - autentično tumačenje, 67/2021 - dr. zakon, 67/2021, 76/2023 i 19/2025.

[42] Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine (SROVRS), *Službeni glasnik RS*, br. 63/2021.

[43] Član 1, stav 2 SROVRS.

sistema leži u njegovoj ključnoj ulozi koja se odnosi na razvoj ekonomije i društva u celini kroz kvalitetno obrazovanje."[44]

Iako je zakonskim odredbama uređeno inkluzivno obrazovanje i vaspitanje, sa naglaskom na jednako pravo na obrazovanje, bez diskriminacije i segregacije, za svu decu, učenike i odrasle, te su u tom smislu postignuti značajni rezultati, ipak je uočljivo da kapaciteti za sprovođenje još nisu dostigli nivo normativnih novina i promena. „Kapacitet nastavnika i ustanova da usvoje i primenjuju nove prakse i znanje značajno varira, što je rezultiralo nedostacima u pogledu pravednosti. Iako je ukupna stopa učešća u obrazovanju u Republici Srbiji visoka, značajan broj dece je u riziku da bude isključen, a posebno su u riziku deca sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, deca romske nacionalnosti, deca iz veoma siromašnih domaćinstava i seoskih područja, a naročito deca iz brdsko-planinskih i pograničnih područja".[45]

Imajući u vidu da u našem sistemu još nije uvedeno tzv. međusektorsko finansiranje, ni na lokalnom ni na državnom nivou, u narednom periodu trebalo bi ispraviti ovaj nedostatak, čime bi se znatno doprinelo poboljšanju inkluzivnog obrazovanja. Sveukupna izdvajanja za obrazovanje takođe se moraju povećati, jer obrazovanje ima strateški karakter i važnost za sveukupni ekonomski i društveni razvoj. „Kao i u drugim zemljama, većina potrošnje na obrazovanje u Srbiji odlazi na zarade nastavnika, direktora škola i ostalih članova radne snage u obrazovanju. Zbog toga bi jačanje efikasnosti ove radne snage trebalo da predstavlja prioritet, uključujući bolje korišćenje procesa ocenjivanja nastavnika kako bi se informisalo stručno usavršavanje, praćenje kvaliteta inicijalnog obrazovanja nastavnika i jačanje karijerne strukture nastavnika.[46]

Perspektiva svakog društva zavisi od spremnosti građana da na adekvatan način odgovore na sve izazove koje budućnost donosi, a stepen uspešnosti meriće se savladavanjem problema sa kojima se društvo susreće. Upravo tu leži najveći značaj obrazovanja, kroz koje građani treba da se osposobe, steknu znanja, iskustva i veštine da na najbolji način daju svoj doprinos u razvoju celokupnog društva. Živeći u 21. veku, susrećemo se ubrzanim tehnološkim

---

[44] B. Topić Pavković, Obrazovna politika i reforma obrazovanja za održivi ekonomski razvoj, *Financing-naučni časopis za ekonomiju* (2020)4, 45.

[45] Član 3.2. stav. 4 SROVRS.

[46] Unicef, Pregled javne potrošnje u obrazovanju u Srbiji, 2022, https://www.unicef.org/serbia/media/23186/file/Pregled%20javne%20potro%C5%A1nje%20u%20obrazovanju%20u%20Srbiji.pdf, posećeno: 27. 5. 2026.

razvojem, digitalizacijom, kao i sve većom upotrebom veštačke inteligencije. „Za očekivati je da se u narednom periodu buduće generacije sve više oslanjaju na digitalizaciju, koristeći njene benefite, ali susrećući se i sa negativnim efektima koje ona nosi sa sobom u svakodnevnom životu."[47] „I sama država i njeni organi uprave i institucije prednjače u ovoj sferi i nocioci su procesa digitalizacije i upotrebe informacione i komunikacione tehnologije, što je omogućilo primenu i široku upotrebu digitalnih formulara, koji se mogu elektronski popunjavati i potpisivati."[48] Na ovaj način uloga državnih organa i organa uprave u procesu digitalizacije u skladu je sa politikom EU u ovoj oblasti, izraženoj kroz Digitalnu agendu za Evropu za period 2020–2030. godine.[49] Republika Srbija se susreće i sa poremećajima u pogledu očuvanja i unapređenja životne sredine, klimatskih promena, pandemija svetskih razmera, poput virusa COVID-19, ali i ratova koji se trenutno vode u Ukrajini i na Bliskom istoku i koji ostavljaju posledice pre svega na ekonomiju, a samim tim i sve druge aspekte života, pa i ostvarivanje ljudskih i građanskih sloboda i prava.

Osim navedenih poremećaja koji karakterišu i druge države, Republika Srbija se susrela u proteklom periodu i sa unutrašnjim problemima, koji su započeli štrajkom prosvetnih radnika 2. oktobra 2024. godine, intenzivirali se protestima građana u vezi sa potencijalnim iskopavanjem rude litijuma, što je rezultiralo i ostavkom Vlade, da bi se kasnije nakon tragedije i pada nadstrešnice u Novom Sadu protesti usložnili novim zahtevima studenata i građana upućenim organima vlasti, što je na kraju dovelo do ogromnih poremećaja u svim sferama života, pa i u obrazovnom sektoru, i do blokade mnogih fakulteta i univerziteta. U takvoj konfliktnoj situaciji ugrožena su mnoga prava, pa i pravo na obrazovanje, ali i evropske integracije. „Povezivanje sa EU i NATO zahteva prethodno rešavanje regionalnih problema ili bar smanjivanje brojnih tenzija, jer evropske i evroatlantske strukture ne žele prelivanje krize iz jugoistočne Evrope".[50]

---

[47] B. Galić, „Značaj digitalizacije za ostvarivanje ustavom zajamčenog prava na zdravu životnu sredinu", u: *Zbornik radova sa XXI Majskog savetovanja: Savremeno pravo u eri digitalizacije i održivog razvoja* (ur. D. Vujisić), Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac 2024, 164.

[48] B. Galić, (Non)realization of the right to work guaranteed by the Constitution in the Republic of Serbia in new circumstances, *Radno i socijalno pravo* (2025)2, 191.

[49] Digitalna agenda za Evropu, https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/64/digitalna-agenda-za-europu, posećeno: 27. 5. 2026.

[50] D. Bataveljić, S. Nikezić, „Pravni i vanpravni pristup rešavanja društvenog konflikta", u: *Zbornik radova sa naučne konferencije Konflikti* (ur. B. Kovačević, D. Vejnović), Klub intelektualaca 123 i Evropski defendologija centar, Banja Luka 2012, 112.

Republika Srbija posredstvom makroekonomske politike i mera takođe utiče na oblast obrazovanja i ostvarivanja ovog ustavom garantovanog prava. Fiskalna stabilnost ostaje preduslov razvoja. Ulaganje države u obrazovanje je strateško opredeljenje. Međutim, podaci Unije srednjoškolaca Srbije (UNSS) pokazuju da je u 2025. godini izdvajanje za obrazovanje iznosilo 3,2% BDP-a, dok je prosek EU 4,6%.[51] Budžetski deficit, opterećen je i troškovima usled globalnih konflikata, koji prouzrokuju preusmeravanje budžetskih sredstava na saniranje njihovih štetnih posledica, poput energetskih kriza, direktno ugrožavajući izdvajanja za obrazovanje. Kada je u pitanju obrazovanje i nauka, u prethodnom periodu bili smo svedoci da su se skoro sva budžetska sredstva izdvajala za plate zaposlenih u ovoj oblasti. „Plate zaposlenih u prosveti čine 90 odsto sredstava budžeta, dok se ostatak sredstava usmerava na infrastrukturno i investiciono održavanje"[52], a tek mali procenat ostaje za sve druge potrebe poput nabavke opreme, rad dopunskih škola u inostranstvu, stručno usavršavanje i razvoj zaposlenih, rad sa talentovanim učenicima, troškove učeničkog i studentskog standarda i dr. Uprkos tome, Srbija je privremeno zatvorila Poglavlje 26 u pregovorima sa EU, usklađujući standarde i povezujući Nacionalni okvir kvalifikacija (NOKS) sa evropskim (EQF), čime se olakšava uporedivost diploma i mobilnost radne snage.

U narednom periodu predstoje nam mnoge aktivnosti u cilju prevazilaženja trenutnih problema. U pogledu obrazovanja, očekuju nas aktivnosti koje uključuju rad na poboljšanju svih pokazatelja na PISA i drugim testovima u svim oblastima obrazovanja, kao i aktivnosti u pogledu posebnih ciljeva koji se odnose na unapređenje nastave i učenja u douniverzitetskom obrazovanju i vaspitanju, razvoj digitalnog obrazovanja, poboljšanje stručnog usavršavanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika, unapređenje odnosa prema srpskom jeziku i književnosti kao osnovnim elementima nacionalnog i kulturnog identiteta, i unapređivanje školovanja na srpskom jeziku u dijaspori i regionu, poboljšanje infrastrukturnih uslova u obrazovanju, adekvatna struktura i ponuda ljudskih resursa i ishoda obrazovanja, unapređenje relevantnosti visokog obrazovanja na nacionalnom i međunarodnom nivou i dr.

O svim aktivnostima i rezultatima nadležno ministarstvo ima obavezu da sačini izveštaje i analize, a poslednji izveštaj sačinjen je 2025. godine i naslovljen

---

[51] *Srbija izdvaja 425,6 milijarde za obrazovanje u 2026: Rast ulaganja, ali dalje ispod EU standarda*, Jugpress, 2026, https://jugpress.com/srbija-izdvaja-4254-milijarde-za-obrazovanje-u-2026-rast-ulaganja-ali-i-dalje-ispod-eu-standarda/, posećeno: 27. 5. 2026.

[52] *Lekcije koje se ne mere novcem: Koliko Srbija ulaže u obrazovanje?*, n1info.rs, https://n1info.rs/vesti/lekcije-koje-se-ne-mere-novcem-koliko-srbija-ulaze-u-obrazovanje, posećeno: 27. 5. 2026.

Peti izveštaj o implementaciji akcionog plana za ostvarivanje SROVRS 2030[53]. Navedeni izveštaj ne sadrži mnoge relevantne podatke kako bi se stanje u celini sagledalo, „što je posledica toga što određene funkcionalnosti Jedinstvenog informacionog sistema prosvete (JISP), još uvek nisu dostatne da omoguće prikupljanje podataka za deo pokazatelja."[54]

Republika Srbija se, kao potpisnica Agende UN o održivom razvoju, obavezala da do 2030. godine uvede kao obavezno i srednje obrazovanje. Trenutno, kao što smo konstatovali Ustav Republike Srbije, garantuje samo osnovno obrazovanje kao obavezno i besplatno, te je i ovo jedan od razloga koji mogu uticati na buduće ustavne promene. Neke države EU su odredbe Agende UN o održivom razvoju implementirale u domaće zakonodavstvo, tako da je obavezno sekundarno obrazovanje do 18. godine života, a većina država EU još uvek nije ustanovila srednje obrazovanje kao obavezno.

IV Zaključak

Obrazovanje se pozicioniralo kao delatnost od opšteg društvenog interesa, opredeljujući njegov značaj ne samo za svakog pojedinca ponaosob, već i za društvo u celini. Upravo je kvalitet obrazovanja često faktor koji utiče na mesto određenih država u pogledu međunarodne konkurentnosti i pozicije ekonomskog razvoja. U eri globalizacije i liberalne ekonomije, ostvarivanje svih ljudskih prava je ugroženo, jer nas iskustvo uči da su često interesi kapitala prioritetniji od ostvarivanja i zaštite ljudskih prava. U tom smislu, pravo na obrazovanje bi moglo imati komparativne prednosti u odnosu na druga ljudska prava, poput prava na zaštitu životne sredine, koja su decenijama u koliziji sa interesima kapitala, koji teži da se uveća i oplodi, pa i po cenu ugrožavanja i nanošenja štete životnoj sredini, a samim tim i zdravlju ljudi. Pravo na obrazovanje je po svojoj prirodi kompatibilno sa interesima kapitala, jer znanja koja se stiču u procesu obrazovanja direktno pospešuju ekonomske performanse i inovacije, doprinoseći poboljšanju ekonomskih kapaciteta. EU nema jedinstveno uređeno pitanje obrazovanja i svaka država ponaosob upravo u toj sferi želi da ostvari značajne rezultate, pogotovo u doba digitalizacije i sve veće upotrebe veštačke inteligencije, za šta su neophodna novousvojena znanja i veštine, koji se stiču

[53] Ministarstvo prosvete, Peti izveštaj o implementaciji akcionog plana za ostvarivanje SROVRS 2030 (Izveštaj), https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2026/04/Peti-izvestaj-o-implementaciji-Akcionog-plana-za-ostvarivanje-SROVRS-2030-za-2025.-godinu.pdf, posećeno: 27. 5. 2026.

[54] *Ibid.*, 5.

obrazovnim procesom. Ne treba zanemariti ni ulogu obrazovanja u očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta, što je verovatno jedan od razloga zbog kojih je ovo pitanje ostavljeno u nadležnosti država članica. Ostvarivanje ovog prava zahteva i izdvajanje značajnih budžetskih sredstava za njihovu j realizaciju.

Republika Srbija je u postupku pridruživanja EU, još 2017. godine istog dana otvorila i privremeno zatvorila Poglavlje 26 (Obrazovanje i kultura), upravo zbog njegove specifičnosti u pogledu nedostataka zajedničkih pravnih kriterijuma na nivou EU, koje država kandidat mora da ispuni. Međutim, bez obzira, na ovakvo činjenično stanje, oblast obrazovanja ostaje izazov u pregovorima o pristupanju EU, jer se moraju uskladiti ne samo normativni akti, već i politika u ovoj oblasti i mnogi dostignuti univerzalni standardi i vrednosti. Evropska komisija prati stanje u svim oblastima u našoj državi, pa i u ovoj, a u domaćoj javnosti su se mogle čuti najave da će se EU odlučiti da ponovo otvori poglavlje 26, zbog stanja u srednjim školama i na fakultetima, koji trpe štetne posledice društvenih konflikata koji se dešavaju u Republici Srbiji poslednjih godina i koji su se prelili i na obrazovne ustanove, čija je delatnost ugrožena. Evropska komisija se o ovom pitanju još nije zvanično izjasnila, a nama ostaje da oblast obrazovanja uredimo tako da na najbolji način odgovori svojoj društvenoj ulozi i da se pravo na obrazovanje kao ustavom zagarantovano pravo upravo i ostvaruje u skladu sa najboljim standardima EU i međunarodnim instrumentima, te da Poglavlje 26 konačno zatvorimo i u ovoj sferi ispunimo sve zadate kriterijume.

Borislav Galić[*]
Bojan Vlaški[**]
Minela Đerlek[***]

The Right to Education in the Republic of Serbia as a Challenge in the Procedure of Joining the European Union

Summary

The 2006 Constitution of the Republic of Serbia establishes and guarantees everyone the right to education, proclaiming that primary education is com-

[*] Assistant Professor, State University in Novi Pazar - Department of Legal Sciences, Novi Pazar, Serbia.

[**] Associate Professor, Faculty of Law, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina.

[***] Assistant, State University in Novi Pazar - Department of Legal Sciences, Novi Pazar, Serbia.

pulsory and free, and that secondary education is free. It also prescribes that all citizens have, under equal conditions, access to higher education. Based on this constitutional provision, the Republic of Serbia provides free higher education to successful and gifted students from lower financial background, in accordance with the law. The constitutional text also provides that the establishment of schools and universities is regulated by law. The right to education belongs to the corpus of second-generation rights and falls within the group of economic, social and cultural rights, which require an active role of the state in their realization. In this sense, all the measures and activities undertaken by the state in all areas of social life, from normative regulation to the economic policy, including sphere of macroeconomic measures, are of great importance. The consequences of the abovementioned factors are reflected in all spheres, especially in the realization of all rights guaranteed by the constitution, from fundamental to socio-economic ones, such as the right to education. Considering this, the paper investigates the realization of the right to education in the Republic of Serbia by using normative and comparative methods. These methods also determine the current normative framework, the impact of state policy and educational measures on education and offer appropriate solutions. The purpose of using these methods is to adapt not only normative acts, but also policy in the field of education in line with standards established in the European Union, with the aim of successfully joining this organization.

Keywords: Constitution, human rights, right to education, European Union, Republic of Serbia.

Literatura

Bataveljić, D., Nikezić, S. „Pravni i vanpravni pristup rešavanja društvenog konflikta", u: *Zbornik radova sa naučne konferencije Konflikti* (ur. B. Kovačević, D. Vejnović), Klub intelektualaca 123 i Evropski defendologija centar, Banja Luka 2012.

Cik, A. *et al*. Impact of training and learning organization on employee competence and its implication on job satisfaction and employee performance of bank in Indonesia, *Psychology and Education* 58(2021)1, 140–155. https://doi.org/10.17762/pae.v58i1.753

Čović, A. *Prava deteta – evolucija, realizacija i zaštita*, Institut za uporedno pravo, Beograd 2017.

Dewey, J. *Vaspitanje i demokratija – uvod u filozofiju vaspitanja*, Obod, Cetinje 1970.

Dimitrijević, V. *et al. Međunarodno pravo ljudskih prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2006.

Đerlek, M. Načelo ekonomičnosti u postupku lišenja roditeljskog prava, *Trendovi u poslovanju* 11(2023)22, 86–90. https://doi.org/10.5937/trendpos2302086D

Gajin, S. *Ljudska prava-pravno sistemski okvir*, Pravni fakultet Univerziteta Union, Centar za unapređivanje pravnih studija, Institut za uporedno pravo, Beograd 2012.

Galić, B. (Non)realization of the right to work guaranteed by the Constitution in the Republic of Serbia in new circumstances, *Radno i socijalno pravo* (2025)2, 181–199. https://doi.org/10.56461/rrsp2502_11

Galić, B. „(Ne)ostvarivanje ustavom zagarantovanog prava na zdravu životnu sredinu u periodu društvenih konflikata", u: *Zbornik radova sa Međunarodne naučne konferencije „Pravo i društveni konflikti"* (ur. N. Raičević, D. Miladinović-Stefanović), Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš 2025, 203–220.

Galić, B. „Značaj digitalizacije za ostvarivanje ustavom zajamčenog prava na zdravu životnu sredinu", u: *Zbornik radova sa XXI Majskog savetovanja: Savremeno pravo u eri digitalizacije i održivog razvoja* (ur. D. Vujisić), Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac 2024, 163–175. https://doi.org/10.46793/XXIMajsko.163G

Galić, B. *Podela vlasti u Ustavu Republike Srbije iz 2006. godine – ključni princip podele vlasti*, Medrat, Kragujevac 2020.

Marković, M. Has Serbia reached the quality of education of EU countries? Multicriteria evaluation, *Oradea Journal of Business and Economics* 7(2022)2, 17–25. https://doi.org/10.47535/1991ojbe153

Matijašević Obradović, J., Škorić, S., Subotin, M. „Ciljevi strategije Evropa 2020 u pogledu mobilnosti i de facto situacija u Srbiji", u: *XXVI skup Trendovi razvoja: "Inovacije u modernom obrazovanju"*, Kopaonik 2020, 522–525.

Miljković, J. *Sistem obrazovanja odraslih: pogled iz konteksta*, Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Beograd 2019.

Monteskje Š. *O duhu zakona*, Gradac, Čačak 2001.

Simović, D., Avramović, D., Zekavica, R. *Ljudska prava*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd 2013.

Stanišić, T., Kostić, M. Improvement of higher education as a factor of competitiveness in Serbia, *Knowledge-International Journal* 26(2018)2, 427–432.

Topić Pavković, B. Obrazovna politika i reforma obrazovanja za održivi ekonomski razvoj, *Financing-naučni časopis za ekonomiju* (2020)4, 35–49.

Vukadinović, R., Vukadinović Marković, J. *Uvod u institucije i pravo Evropske unije*, Službeni glasnik, Beograd 2020.

Yaroshenko, O. M. *et al*. Professional development of employees as the way to innovative country integration, *Journal of Advanced Research in Law and Economics* 11(2020)2, 683–695. https://doi.org/10.14505/arle.v11.2(48).39

Zdravković, A., Begović, A. Pravo na besplatno obrazovanje – od ideala do stvarnosti, *Strani pravni život* 67(2023)2, 271–298. https://doi.org/10.56461/SPZ_23206KJ

Internet izvori

Ciljevi održivog razvoja – Cilj 4, https://serbia.un.org/sr/sdgs/4/key-activities, posećeno: 26. 5. 2026.

Digitalna agenda za Evropu, https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/64/digitalna-agenda-za-europu, posećeno: 27. 5. 2026.

Kronja, J. *et al. Vodič kroz Strategiju Evropa 2020*, Evropski pokret Srbija, Beograd 2011, https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/EU-2020.pdf, posećeno: 26. 5. 2026.

Srbija izdvaja 425,6 milijarde za obrazovanje u 2026: Rast ulaganja, ali dalje ispod EU standarda, Jugpress, 2026, https://jugpress.com/srbija-izdvaja-4254-milijarde-za-obrazovanje-u-2026-rast-ulaganja-ali-i-dalje-ispod-eu-standarda/, posećeno: 27. 5. 2026.

UNESCO – Literacy Promoting the power of literacy for all, https://www.unesco.org/en/literacy, posećeno: 26. 5. 2026.

UNESCO – Literacy what you need to know about literacy, https://www.unesco.org/en/literacy/need-know, posećeno: 26. 5. 2026.

UNICEF, Pregled javne potrošnje u obrazovanju u Srbiji, 2022, https://www.unicef.org/serbia/media/23186/file/Pregled%20javne%20potro%C5%A1nje%20u%20obrazovanju%20u%20Srbiji.pdf, posećeno: 27. 5. 2026.

Pravni izvori

Povelja EU o osnovnim pravima, https://fra.europa.eu/hr/eu-charter/article/14-pravo-na-obrazovanje, posećeno: 26. 5. 2026.

Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine (SROVRS), *Službeni glasnik RS*, br. 63/2021.

Univerzalna deklaracija UN o ljudskim pravima, https://akbgd.org.rs/wp-content/uploads/2022/07/5-Univerzalna-deklaracija-o-ljudskim-pravima-1948.pdf, posećeno: 26. 5. 2026.

Ustav Republike Srbije (URS), *Službeni glasnik RS,* br. 98/2006 i 115/2021.

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, Službeni glasnik RS, br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakon, 27/2018 - dr. zakon, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 i 19/2025.

Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Službeni glasnik RS, br. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - dr. zakon, 10/2019, 129/2021, 129/2021 - dr. zakon, 92/2023 i 19/2025.

Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju, Službeni glasnik RS, br. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - dr. zakon, 6/2020, 52/2021, 129/2021 - dr. zakon, 129/2021, 92/2023 i 19/2025.

Zakon o visokom obrazovanju, Službeni glasnik RS, br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakon, 73/2018, 67/2019, 6/2020 - dr. zakon, 6/2020 - dr. zakon, 11/2021 - autentično tumačenje, 67/2021 - dr. zakon, 67/2021, 76/2023 i 19/2025.

Strateški dokumenti i izveštaji

Europa 2020, Strategija Europske unije za rast i zapošljavanje, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=legissum%3Aem0028, posećeno: 26. 5. 2026.

Giovannini, E. *et al*., *The Role of Science, Technology and Innovation Policies to Foster the Implementation of the Sustainable Development Goals (SDGs)*, Report of the Expert Group "Follow-up to Rio+20, notably the SDGs", European Commission, Brussels 2015, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/territorial-development/science-technology-and-innovation-sustainable-development-goals_en?prefLang=hr&etrans=hr, posećeno 25. 5. 2026.

Ministarstvo prosvete, Peti izveštaj o implementaciji akcionog plana za ostvarivanje SROVRS 2030, https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2026/04/Peti-izvestaj-o-implementaciji-Akcionog-plana-za-ostvarivanje-SROVRS-2030-za-2025.-godinu.pdf, posećeno: 27. 5. 2026.

Primljeno: 19. jul 2026.
Revidirano: 17. septembar 2026.
Prihvaćeno: 21. septembar 2026.